

การสร้างการมีส่วนร่วม พัฒนาเมืองอัจฉริยะ: คู่มือ เชิงนโยบาย

รายงานเอสอีไอ
กันยายน 2564

Charrlotte Adelina
Jenny Yi-Chen Han
Lisa Segnestam

Stockholm Environment Institute

Linnégatan 87D 115 23 Stockholm, Sweden

Tel: +46 8 30 80 44 www.sei.org

*All authors contributed equally to this work and they thus appear in alphabetical order.

Author contact: Jenny Yi-Chen Han

jenny.han@sei.org

Layout: Chilly Prasertsri

Cover illustration: Chilly Prasertsri

This publication may be reproduced in whole or in part and in any form for educational or nonprofit purposes, without special permission from the copyright holder(s) provided acknowledgement of the source is made. No use of this publication may be made for resale or other commercial purpose, without the written permission of the copyright holder(s).

Copyright © September 2021 by Stockholm Environment Institute

Stockholm Environment Institute is an international non-profit research and policy organization that tackles environment and development challenges. We connect science and decision-making to develop solutions for a sustainable future for all. Our approach is highly collaborative: stakeholder involvement is at the heart of our efforts to build capacity, strengthen institutions, and equip partners for the long term. Our work spans climate, water, air, and land-use issues, and integrates evidence and perspectives on governance, the economy, gender and human health. Across our eight centres in Europe, Asia, Africa and the Americas, we engage with policy processes, development action and business practice throughout the world.

Acknowledgement

The results presented in the report are part of a project titled “Entrepreneurial urbanisation and masculine identities in Khon Kaen, Thailand”. The project is funded by a ‘Seed and Innovation Grant’ from the Stockholm Environment Institute.

สารบัญ

ส่วนที่ 1. บทนำ	2
วัตถุประสงค์ของคู่มือ	5
เป้าหมายของเมืองอัจฉริยะที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม	6
แนวโน้มและผลจากการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทย	6
ส่วนที่ 2. การทำความเข้าใจเรื่องเพศภาวะและความเท่าเทียมทางสังคมในเมืองอัจฉริยะ	8
ผลกระทบจากการขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนเมืองอัจฉริยะ	9
ส่วนที่ 3. แนวทางการดำเนินการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียเพื่อให้บริการวางแผนเมืองที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม	10
การกำหนดผู้มีส่วนได้เสีย การทำแผนผัง และการมีส่วนร่วม	11
1. การกำหนดผู้มีส่วนได้เสีย	11
2. การทำแผนผังผู้มีส่วนได้เสีย	11
3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย	13
ส่วนที่ 4. การวิเคราะห์ผลกระทบในเชิงความเท่าเทียมทางสังคมของโครงการอัจฉริยะ	15
แนวทางที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบด้านความเท่าเทียมทางสังคม	15
การทำความเข้าใจบรรทัดฐานและการสร้างความไว้วางใจ	15
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	15
กลยุทธ์การสุ่มตัวอย่าง	16
ภาคผนวก 1: แบบวิเคราะห์ผลกระทบด้านความเท่าเทียมทางสังคมของโครงการอัจฉริยะ	17
ภาคผนวก 2: คำถามแนะนำสำหรับการทำแผนเมืองอัจฉริยะที่เน้นการมีส่วนร่วม	20
เอกสารอ้างอิง	24

หมอกควันที่แคมป์งาน
แห่งหนึ่งในภูเก็ต,
ประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของคู่มือ

คู่มือนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

- เพื่อแสดงแนวทางการให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมทางสังคมในการวางและออกแบบผังเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่มุ่งเน้นเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน
- เพื่อจัดทำแนวปฏิบัติสำหรับส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียซึ่งจะนำไปสู่การวางผังเมืองอย่างมีส่วนร่วม
- เพื่อเสนอกรอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลกระทบต่อความเท่าเทียมทางสังคมของโครงการอัจฉริยะต่างๆ

คู่มือเชิงนโยบายนี้ให้ข้อมูลเชิงลึกและข้อเสนอแนะสำหรับนักวางผังเมืองในการนำแนวทางที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและความละเอียดอ่อนทางเพศมาปรับใช้ในการสร้างเมืองอัจฉริยะคู่มือเชิงนโยบายนี้ออกแบบมาสำหรับนักวางผังเมืองระดับเทศบาลเมืองและเจ้าหน้าที่งานพัฒนามหานครที่ต้องการดำเนินโครงการ“อัจฉริยะ”แบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการบรรลุเป้าหมายและการคำนึงถึงทุกฝ่ายมากยิ่งขึ้น คู่มือนี้จึงเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการพิจารณาการมีส่วนร่วมมาใช้ในโครงการเมืองอัจฉริยะและได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมที่อาจนำไปใช้เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายนี้ได้

แนวคิดเรื่อง“สิทธิในการมีส่วนร่วมในเมือง” ได้นำมาใช้อย่างจริงจังในการสร้างคู่มือนี้ โดยเสนอแนวทางการปกครองที่ดีและการดำเนินต่างๆของเมืองที่ช่วยปกป้องสิทธิในที่ดินและการดำรงชีวิตของคนจนในเมืองและสนับสนุนข้อเรียกร้องของคนเหล่านี้ในการมีส่วนร่วมในการสร้างเมืองอัจฉริยะ นอกจากนี้คู่มือนี้ยังอาศัยมุมมองเรื่องเพศภาวะในการท้าทายสมมติฐานกระแสหลักที่ว่า“ประเด็นทางเพศภาวะนั้นเท่ากับ“ประเด็นของผู้หญิง”เท่านั้นเองซึ่งเป็นความเชื่อที่มองข้ามพลวัตเชิงสัมพันธ์อันซับซ้อนของเพศภาวะ และผลสะสมจากเพศภาวะ เพศวิถีเชื้อชาติ รายได้ ชนชั้น ความสามารถอายุ ฯลฯ อันเกิดมาจากการสับการมีชีวิตของชาวเมือง ในขณะที่เดียวกันภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองนั้นมีเพศชายเสียโดยมาก ซึ่งมีผลต่อการจำกัดการแสดงออกของประสบการณ์ของคนกลุ่มอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง

คู่มือเชิงนโยบายนี้เป็นผลมาจากโครงการวิจัยเรื่อง“การกลายเป็นเมืองแห่งผู้ประกอบการและอัตลักษณ์ของผู้ชายในจังหวัดขอนแก่น ประเทศไทย”¹ซึ่งได้รับทุนจากกองทุนซีดีแอนด์อินโนเวชัน(Seed and Innovation Fund) ของสถาบันสิ่งแวดล้อมตอกโฮล์ม การวิจัยนี้พบการสร้างและการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางเพศของผู้ชายในการกำหนดแนวความคิดและการดำเนินโครงการเมืองอัจฉริยะโดยจุดมุ่งหมายของการวิจัยคือการหาเงื่อนไขที่มีอยู่ทางสังคมซึ่งจำเป็นต่อโครงการ การปรับเปลี่ยนเมืองและโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสภาพอากาศทั่วเอเชีย

คู่มือนี้สร้างขึ้นจากผลการวิจัยกรณีศึกษาเมืองขอนแก่นซึ่งได้มีดำเนินงานโครงการเมืองอัจฉริยะต้นแบบ(SCP)มาตั้งแต่ปี2559 การดำเนินงานเบื้องต้นของSCPในขอนแก่นเกี่ยวกับโครงการระบบขนส่งมวลชนรางเบา นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดเรื่อง “เขตเมืองอัจฉริยะ”(smart block) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่ในเขตใจกลางเมือง และแนวคิดการฟื้นฟูธุรกิจ “สร้างสรรค์”เช่น

¹ ดูข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการที่: <https://www.sei.org/projects-and-tools/projects/entrepreneurial-urbanisation-and-masculine-identities-in-khon-kaen-thailand/>

การสร้างพื้นที่ทำงานร่วมกันและร้านค้า ส่วนการวางแผนปรับเปลี่ยนอื่นๆ ในด้านการจราจรและการจัดการของเสียที่กำลังดำเนินการ มีการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสียที่สำคัญทางด้านนโยบายและทางภาคธุรกิจในขอนแก่น และมีการวิเคราะห์ข่าวและเอกสารนโยบายเพื่อทำความเข้าใจตัวขับเคลื่อนนโยบายในการปรับเปลี่ยนเป็นเมืองอัจฉริยะ นอกจากนี้ ยังได้สัมภาษณ์คนกลุ่มต่างๆ เช่น ผู้นำชุมชน คนขับรถบรรทุก ผู้ที่ทำงานในกิจการของครอบครัวที่ตั้งอยู่ในที่อยู่อาศัยนอกระบบ และเจ้าของอาคารพาณิชย์ ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามในเรื่องความคาดหวังจากการพัฒนาเมืองและการเปลี่ยนแปลงอาชีพ ความรู้สึกสะท้อนใจและความเครียดในการดำรงชีวิตที่เกิดจากการเติบโตอย่างรวดเร็วของเมืองและกลไกการปรับตัวที่คนยากจนในเมืองนำมาใช้เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการใช้คำพูดตัวอย่างและเรื่องราวของแต่ละบุคคลจากกรณีศึกษาเมืองขอนแก่นเพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขต่างๆ ที่เกิดจากการนำแนวทางการมีส่วนร่วมมาใช้ในการวางผังเมืองอัจฉริยะแม้ว่าข้อมูลที่ใช้ในการสร้างคู่มือนี้จะมาจากขอนแก่นแต่คู่มือนี้ก็มุ่งหมายเพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกและข้อเสนอแนะที่อาจนำไปใช้ในบริบทอื่นๆ ได้โดยทั่วไป เพราะฉะนั้น แม้ว่าการนำบทเรียนเหล่านี้ไปใช้จริงจะแตกต่างกันไปตามแต่ละกรณี แต่ข้อเสนอแนะต่างๆ ก็สามารถนำไปใช้กับสถานการณ์อื่นๆ ได้ไม่ยาก และข้อเสนอแนะเหล่านี้สามารถใช้เพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานในเมืองได้คำนึงถึงประเด็นความเท่าเทียมทางสังคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างเป็นระบบ

เป้าหมายของเมืองอัจฉริยะที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม

เป้าหมายหลักของเมืองอัจฉริยะที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมมีดังต่อไปนี้:

- ✓ จัดการและต่อต้านความไม่สมดุลในกระบวนการพัฒนาต่างๆ ที่กีดกันผลประโยชน์ของชุมชนออกจากกระบวนการตัดสินใจ
- ✓ มุ่งเน้นทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียไม่ให้เกิดกระบวนการวางแผนที่ดำเนินการโดยไม่มีผู้มีส่วนได้เสียหรือวางแผนโดยขาดความเชื่อมโยงที่ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมหรือเศรษฐกิจ
- ✓ ส่งเสริมและให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อความเห็นของผู้ที่อาจไม่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา
- ✓ ให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมทางเพศในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะและการจัดสรรทรัพยากร
- ✓ ทิศทางการลงทุนใหม่เพื่อสนับสนุนสิทธิในที่ดินและการดำรงชีวิตของคนจนในเมือง

แนวโน้มและผลจากการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในประเทศไทย

ประเทศไทยก็เหมือนกับหลายๆ ประเทศที่น่าแนวคิด “เมืองอัจฉริยะ” มาใช้ ซึ่งเห็นได้จากเป้าหมายเชิงนโยบายระดับชาติที่จะสร้างเมืองอัจฉริยะ 100 เมืองภายในปี 2567 (ดูกล่องข้อมูลด้านล่าง) ยุทธศาสตร์ชาติปัจจุบันที่เรียกว่า “ไทยแลนด์ 4.0” ได้ขับเคลื่อนการผลักดันเศรษฐกิจฐานความรู้ด้วยความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเป็นการถอยห่างออกจากภาคอุตสาหกรรมมาเป็นภาคบริการซึ่งคาดว่าจะช่วยพาประเทศไทยหลุดจากกับดักรายได้ปานกลางได้ (Bangkok Post, 2020) เหตุนี้จึงไม่น่าแปลกใจที่นโยบายต่างๆ จะให้ความสนใจในแนวคิดเมืองอัจฉริยะซึ่งเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในเมืองโดยใช้การแก้ไขปัญหาด้วยวิธีนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อสร้างงานและส่งเสริมเศรษฐกิจไปพร้อมๆ กัน

อย่างไรก็ตามมีการวิพากษ์วิจารณ์และข้อกังวลต่างๆเกี่ยวกับแนวคิดเมืองอัจฉริยะมากมายเนื่องจากไม่มีคำนิยามของเมืองอัจฉริยะที่ทุกคนเห็นพ้องกัน แนวคิดนี้จึงถูกนำมาใช้โดยไม่มีความสอดคล้องกันและมีการเลือกใช้ตามบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายต่างๆ กัน (Mosannenzadeh & Vettorato, 2014) แม้ว่าแนวคิดนี้มักถือกันว่าเป็นวิธีแก้ปัญหาในเมืองที่ยั่งยืนแต่ก็มีการตั้งคำถามเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในระยะยาวของโครงสร้างพื้นฐานแบบอัจฉริยะด้วย(Colding et al.,2018) แผนการสร้างเมืองอัจฉริยะมักจะสร้างเป้าหมายในการสร้าง'เมืองมาตรฐานระดับโลก' แต่เมื่อนำแนวคิดนี้ไปใช้ในบริบทที่มีทรัพยากรไม่เพียงพอแผนต่างๆจะยุติลงอย่างสิ้นเชิงเมื่อเผชิญกับความไม่จริง ตัณภาพ และบริบทที่เป็นอยู่นั้นๆ (Butsch et al., 2017; Kaika, 2017; Watson, 2015) การมุ่งเน้นการแก้ปัญหาด้วยวิธีทางเทคนิคอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงในประเด็นการกีดกันกลุ่มคนออกจากกระบวนการตัดสินใจ(Willis, 2019)กลุ่มคนดังกล่าวเช่นเครือข่ายชุมชนคนจนที่ขาดความรู้ความเชี่ยวชาญทางเทคนิค นอกจากนี้ยังมีประเด็นของปัญหาในการนำวิธีการแก้ปัญหาโดยวิธีทางเทคนิคไปใช้กับกลุ่มคนที่ไม่คุ้นเคย วิธีการมีส่วนร่วมแบบดิจิทัล เช่น ผู้สูงอายุ (Lee et al., 2020) เมืองอัจฉริยะอาจนำไปสู่การที่บุคคลใดๆจะเข้ากำกับควบคุมพื้นที่ในโครงการพัฒนาเมืองและการทำให้เมืองสวยงามซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการใช้ที่ดินที่มีอยู่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับคนจนในเมือง (Watson, 2015). นอกจากนี้เมืองอัจฉริยะยังสามารถปรับเปลี่ยนแนวทางการปกครองเมืองและให้เสียยิ่งกว่าวิธีการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยและมีความรับผิดชอบโดยดำเนินการผ่านการสร้างองค์กรปกครองหรือหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์เป็นกรณีเฉพาะ (Benjamin, 2000) นอกจากนี้ยังมีคำถามเกี่ยวกับการเฝ้าระวังและประเด็นความเป็นส่วนตัวของพลเมือง เนื่องจากการรวบรวมข้อมูลจากเซนเซอร์จำนวนมาก (Halpern et al., 2013; Kitchin, 2015) ในบริบทดังกล่าวนี้ มีความจำเป็นที่ต้องเข้าใจแนวทางเรื่อง'สิทธิในการมีส่วนร่วมในเมือง'และเข้าใจประโยชน์ของแนวทางนี้ในการพัฒนาเมืองแบบเน้นผู้ประกอบการและเทคนิคเฉพาะทางที่กำลังมีอิทธิพลมากขึ้น โดยแนวคิดเรื่อง "สิทธิในการมีส่วนร่วมในเมือง" นั้น Lefebvre เป็นผู้เสนอขึ้นในปี พ.ศ. 2539 (Lefebvre et al., 1996) และยังคงเป็นแนวคิดที่ทรงอิทธิพลในปัจจุบัน โดยแนวคิดนี้ประกอบด้วย:

- สิทธิในการเข้าถึง ครอบครองใช้ และเรียกร้องสิทธิในพื้นที่เขตเมือง
- สิทธิในการมีส่วนร่วมในแสดงความคิดเห็นทางการเมืองท้องถิ่นในด้านต่างๆ (Purcell, 2002)

การเคลื่อนไหวทางสังคมจำนวนมากในเมืองต่างๆ ในกลุ่มประเทศยากจนนั้นได้ใช้แนวคิด "สิทธิในการมีส่วนร่วมในเมือง" ในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้น การจ้างงานและสิทธิในการปรับเปลี่ยนเคลื่อนย้ายโดยสิทธิเหล่านี้อาจมีความทับซ้อนเชื่อมโยงกันอย่างมากสำหรับคนยากจนในเมืองจำนวนมาก ยกตัวอย่างเช่น ผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดหรือแรงงานนอกระบบของกลุ่มประเทศยากจนใช้พื้นที่ภายในที่อยู่อาศัยเพื่อให้เข้าถึงหรือเพื่อทำงานนอกระบบภายในเมือง (Idiculla & Madhav, 2021)แนวคิดเรื่อง'สิทธิในการมีส่วนร่วมในเมือง'ยังถูกนำไปใช้กับเมือง

เมืองอัจฉริยะอาจนิยามได้ว่าเป็น "สถานที่ที่ผู้กระทำการในภาคส่วนต่างๆใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเพื่อทำการตัดสินใจให้ดีขึ้นและเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น" (McKinsey GlobalInstitute, 2018, หน้า 22 สำหรับบริบทประเทศไทยนั้น แนวคิดเมืองอัจฉริยะอาจนำไปใช้กับดำเนินการใดในเจ็ดภาคส่วน ได้แก่ เศรษฐกิจ การปรับเปลี่ยนเคลื่อนย้าย พลังงาน การดำรงชีวิตผู้คน การปกครอง และสิ่งแวดล้อม (Bangkok Post,2020).

อัจฉริยะโดยเรียกว่า'สิทธิในการมีส่วนร่วมในเมืองอัจฉริยะ'(Cardullo et al., 2019) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเรียกคืนพื้นที่ในพื้นที่อัจฉริยะของเอกชนและสร้างการเข้าถึงข้อมูลและการมีส่วนร่วมในเมืองดิจิทัล สำหรับพลเมืองทุกคนคู่มือนี้ได้คำนึงถึง"สิทธิในการมีส่วนร่วมในเมืองอัจฉริยะ"ของทุกคน โดยเนื้อหาส่วนต่างๆในคู่มือนี้จะได้อธิบายถึงเหตุที่ต้องมีกระบวนการ การทำให้เป็นเมืองอัจฉริยะแบบมีส่วนร่วมมากขึ้นและเสนอแนวทางที่จะนำประเด็นเรื่องเพศภาวะและความเท่าเทียมทางสังคมมาใช้ในการวางผังเมือง

การทำความเข้าใจเรื่องเพศภาวะและความเท่าเทียมทางสังคมในเมืองอัจฉริยะ

เมืองอัจฉริยะมีศักยภาพที่จะเพิ่มประสิทธิภาพโครงสร้างพื้นฐานในเมืองได้ แต่ก็ยังมีข้อวิพากษ์เรื่องการที่เทคโนโลยีและลักษณะการเน้นการลงทุนของโครงการเมืองอัจฉริยะหลายอย่างไม่ให้ความสนใจ ความต้องการของกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจหรือสังคม(Hollands, 2015)ในขณะที่โครงการต่างๆของเมืองอัจฉริยะโดยทั่วไปมีเป้าหมายในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยก็ตามแต่ก็อาจจะเกิดการละเลยเรื่องอิทธิพลของบรรทัดฐานและทัศนคติแบบเดิมๆในภาคการพัฒนาเมือง(เช่นในเรื่องความเป็นผู้นำการตัดสินใจและโครงสร้างระบบราชการต่างๆ)ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อกลุ่มคนที่เป็นคนชายขอบทางสังคมหรือคนชายขอบทางเศรษฐกิจอยู่แล้ว ยกตัวอย่างเช่น การที่เมืองอัจฉริยะมุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร(ICT)อาจจะไม่ได้พิจารณาเรื่องการเข้าถึงเทคโนโลยีที่ไม่เท่าเทียมกันของผู้คนรวมถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อการดำรงชีวิตบางอย่าง(เช่นผู้ที่กำลังจะไม่มีงานทำเนื่องจากการใช้ระบบอัตโนมัติหรือการใช้เทคโนโลยีอื่นๆ) โดยหากไม่มีการคำนึงถึงเรื่องเพศภาวะและความเท่าเทียมทางสังคมในโครงการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอย่างชัดเจนแล้ว การพัฒนาใหม่ๆเหล่านี้ก็อาจจะทำได้แค่ตอบสนองผลประโยชน์ของภาคธุรกิจและให้ผลประโยชน์ทางการเงินแก่กลุ่มคนที่มั่งคั่งเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมการดำรงชีพที่เปลี่ยนแปลงไปในบริบทการเปลี่ยนแปลงของเมืองโดยจำแนกตามเพศนั้นมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและโครงการที่คำนึงถึงเพศภาวะและจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้ในท้ายที่สุด แผนการพัฒนาเช่นการวางผังเมืองอัจฉริยะสามารถช่วยปรับแนวทางการกำหนดและการดำเนินการกิจกรรมต่างๆเช่นการทำงานที่มีประสิทธิภาพ การปรับเปลี่ยนเคลื่อนย้ายและการเข้าถึงพื้นที่สาธารณะได้ ตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงแบบนี้สามารถเกิดขึ้นได้โดยการปรับรูปแบบพื้นที่สาธารณะผ่านการปรับโครงสร้างพื้นฐาน การปรับงานต่างๆที่มีอยู่และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเมื่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นการดำรงชีวิตของผู้หญิงและผู้ชายในชุมชนที่มีรายได้ต่ำจะถูกคุกคามหรือสูญหายไปเพื่อหลีกเลี่ยงให้กับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ คนเหล่านี้จะสามารถดิ้นรนเพื่อหาโอกาสในการจ้างงานใหม่ตามสถานภาพทางการศึกษาและทางสังคมของพวกเขาได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลายพื้นที่ของเอเชีย การทำงานที่มีประสิทธิภาพการหารายได้และการใช้จ่ายตลอดจนการปรากฏตัวอยู่ในที่สาธารณะนั้นมักถูกมองว่าเป็นกิจกรรมของผู้ชาย (Chopra, Osella และ Osella, 2004; Rai, 2020)จากการศึกษาพบว่าเมื่อปรับเปลี่ยนกิจกรรมดังกล่าวแล้วหรือกระทั่งปรับออกไปความเป็นชายและความคิดที่ว่าความเป็น'ผู้ชาย'ที่มีความสามารถ'คืออะไรจะ'ไม่คงทนอยู่ต่อไปได้ซึ่งอาจนำไปสู่การโต้กลับอย่างหนักเช่นความรุนแรงต่อผู้หญิงเพิ่มขึ้น(ทั้งในภาครัฐและเอกชน)ทั้งนี้เพื่อสืบทอดการครอบงำและขูดเขยสถานะทางสังคมที่เสียไป (Srivastava, 2010; Hill et al., 2017)

เพราะฉะนั้นเมื่อบูรณาการข้อคำนึงเรื่องเพศภาวะเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการวางผังเมืองและผังเมืองอัจฉริยะแล้วนั้นการยกประเด็นเกี่ยวกับผู้หญิงเป็นลำดับแรกๆและการคำนึงถึงผลกระทบต่อที่เกี่ยวข้งกับผู้ชาย ทั้งหมดนี้ล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น

ผลกระทบจากการขาดการมีส่วนร่วมในการวางผังเมืองอัจฉริยะ

เนื้อหาส่วนนี้ประกอบด้วยการสรุปผลกระทบบางส่วนอันมีสาเหตุมาจากการขาดการบูรณาการอย่างจริงจังในการนำมาตรการการมีส่วนร่วมทางสังคมมาใช้ในการวางผังเมืองอัจฉริยะ(ปรับจาก BCNEU, 2021; Cities Alliance, 2020; Willis, 2019) หากไม่มีการคำนึงถึงประเด็นสำคัญในเรื่องการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายการพัฒนาเมืองอัจฉริยะก็จะมีความเสี่ยงดังต่อไปนี้:

- ก่อให้เกิดโครงสร้างองค์กรที่รวบอำนาจหรือขาดความรับผิดชอบ
- ไม่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของพลเมืองเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการมีส่วนร่วมขององค์กรประชาสังคม
- นำไปสู่ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับแผนเมืองอัจฉริยะในหมู่ประชาชน
- ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานของเมืองอัจฉริยะ (ในแง่ชนชั้น เพศภาวะ อายุ เชื้อชาติ และ/หรือชาติพันธุ์)
- ส่งเสริมกิจกรรมหรือสร้างโครงการที่เพิ่มความเหลื่อมล้ำทางสังคม เช่น การขึ้นราคาข้าวของสิ่งจำเป็นต่างๆ หรือการขับไล่ผู้อยู่อาศัยในเคหะสถานนอกระบบ
- ผลักดันแรงงานรายได้น้อยและแรงงานนอกระบบผ่านการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบอัตโนมัติและการแปรรูปการบริการในเมืองให้เป็นของเอกชนอย่างรวดเร็ว
- ขับเคื่อนการพัฒนาที่ทำให้พื้นที่สาธารณะไม่เป็นมิตรต่อคนจนในเมือง ผู้พิการ หรือผู้สูงอายุ หรือทำให้คนเหล่านี้ไม่สามารถเข้าถึงได้
- นำการฟื้นฟูเมืองหรือการพัฒนาเชิงพื้นที่อื่นๆมาใช้โดยก่อให้เกิดการพลัดถิ่นและการปรับพื้นที่ของชุมชนที่มีรายได้น้อยให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจในระยะยาว
- ผลดำเนินงานด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อมมีความไม่เท่าเทียมกันในส่วนต่างๆ ของเมือง

“ มีแต่คนรวยที่ได้ประโยชน์จากผลของโครงการพวกนี้ เคยเห็นแผนของเมืองอัจฉริยะใหม่มีสวนสวยงามและห้างร้านหรูๆคิดว่าคนจนอย่างเราจะได้ใช้ของพวกนี้หรือจะเป็นไง ถ้าเขาไม่ให้เราเข้าส่วนใครจะไปรู้ใช้ไหม แนวคิดเมืองอัจฉริยะมันก็ดีอยู่หรอกแต่จะดีกว่านี้ถ้าเขามีแผนทำสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตเรา...เราไม่ขัดขวางการพัฒนาเมืองแต่ต้องมีที่ให้คนจนไม่ยากได้หรือดีก็สูงหรือพลตพวกนั้น

- สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่ขอนแก่น ”

ในการที่จะลดความเสี่ยงเหล่านี้สำคัญว่าต้องได้รับการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังจากผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆจำนวนมาก โดยตั้งแต่เริ่มโครงการเพราะหากให้คนเหล่านี้มีส่วนร่วมก็จะสามารถช่วยให้นักวางผังเมืองเข้าใจว่าการพัฒนาบางอย่างจะให้ประโยชน์หรือทำให้เกิดการกีดกันคนบางกลุ่มโดยไม่ได้ตั้งใจอย่างใดอย่างหนึ่งได้อย่างไร เนื้อหาส่วนต่อไปนี้จะให้แนวทางการดำเนินการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียเพื่อให้การวางแผนที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ สามารถบรรลุผลได้

แม่ค้าขายของข้าง
ทางที่เชียงใหม่

Photograph taken by Andaman Suwannakarn

แนวทางการดำเนินการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียเพื่อให้บรรลุผลการวางผังเมืองที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม²

วิธีการวางแผนที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม และขั้นตอนและกิจกรรมการออกแบบ

ขั้นตอนที่ 1: กำหนดกลุ่มผู้เข้าร่วม: เลือกบุคคลจากชุมชนเป้าหมาย

→ ดูคำแนะนำใน “การทำแผนผังและการกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย”

ขั้นตอนที่ 2: หาเจ้าหน้าที่ฝ่ายอำนาจการและออกแบบกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน

→ ดูหัวข้อ “แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม”

² เนื้อหาส่วนนี้พัฒนามาจากงานของ Barquet et al. (รอดตีพิมพ์)

ขั้นตอนที่ 3: ดำเนินกิจกรรมให้ชุมชนมีส่วนร่วม: ผู้อยู่อาศัยได้รับโอกาสที่จะสื่อสารกับผู้ปฏิบัติงานในเรื่องผลประโยชน์และความยากลำบากใจจากโครงการ และทำการออกแบบแนวทางการแก้ปัญหาาร่วมกัน

→ โปรดดู “ภาคผนวก” หัวข้อ รายการคำถาม

ขั้นตอนที่ 4: การสื่อสาร: กำหนดว่าจะสื่อสารผลลัพธ์กลับไปยังผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนได้อย่างไรบ้าง

→ ให้แน่ใจว่ากระบวนการที่ดำเนินการทั้งหมดและความรู้ที่ได้สร้างขึ้นมามีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนและมีความโปร่งใส เปิดเผยให้ผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดในเมืองได้ทราบ

การกำหนดผู้มีส่วนได้เสีย การทำแผนผัง และการมีส่วนร่วม

เพื่อให้การดำเนินงานเมืองอัจฉริยะบรรลุวัตถุประสงค์ (ดังเช่นเดียวกับโครงการประเภทอื่น ๆ) จำเป็นต้องให้ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วม คู่มือนี้เสนอแนวทางวิธีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียสามขั้นตอน: 1) การกำหนดผู้มีส่วนได้เสีย 2) การทำแผนผังผู้มีส่วนได้เสีย และ 3) การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย

คำนิยามกว้างๆของผู้มีส่วนได้เสียคือกลุ่มหรือบุคคลใดๆที่อาจส่งผลกระทบต่อหรือได้รับผลกระทบจากกระบวนการ ประเด็นปัญหา หรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการใดๆ (Freeman, 2010) Weible (2006 หน้า 96) กล่าวว่า การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียมักจะดำเนินการด้วยการถามคำถามต่อไปนี้: “ผู้มีส่วนได้เสียที่จะใช้ประกอบในการวิเคราะห์คือใครบ้าง ผู้มีส่วนได้เสียมีความสนใจและความเชื่ออย่างไรบ้าง ใครควบคุมดูแลทรัพยากรที่สำคัญต่างๆ ผู้มีส่วนได้เสียสร้างพันธมิตรกับกลุ่มใดบ้าง และ ผู้มีส่วนได้เสียใช้กลยุทธ์และช่องทางใดเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย” คำถามเหล่านี้ควรใช้เพื่อกำหนดว่าจะให้ใครมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนบ้าง

1. การกำหนดผู้มีส่วนได้เสีย

ขั้นตอนแรกที่ต้องดำเนินการคือการกำหนดผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดตามกลุ่มประเภทผู้มีส่วนได้เสียและบทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย กลุ่มและบทบาทนี้จะกำหนดตามวัตถุประสงค์และสิ่งที่กำลังมุ่งเน้นในกระบวนการวางแผนนโยบายหรือในโครงการการพัฒนาเช่นโครงการการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

- กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย

กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียควรเป็นตัวแทนของภาคส่วนหลักๆ ของสังคมเช่น เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ ตัวแทนภาคการเมือง ตัวแทนชุมชนประชาสังคมภาคส่วนการศึกษาสื่อและองค์กรระหว่างประเทศและองค์กรข้ามชาติ

- บทบาทของผู้มีส่วนได้เสีย

แม้ว่าผู้มีส่วนได้เสียจะเป็นตัวแทนได้เพียงกลุ่มเดียว แต่ก็สามารถมีหลายบทบาทได้ ใน SCP นั้นบทบาทต่างๆ หลายอย่างอาจมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกัน เช่น ผู้มีอำนาจตัดสินใจ ผู้ดำเนินการ ผู้ประสานงาน ผู้ให้ความรู้ นักการเงิน ผู้ริเริ่ม และผู้มีอำนาจควบคุมดูแลต่างๆ

2. การทำแผนผังผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

เมื่อกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแล้วควรสร้างแผนผังที่ต่างกันสองอย่าง:แผนผังหนึ่งแสดงถึงการเป็นตัวแทนของกลุ่ม และอีกแผนผังหนึ่งแสดงถึงอิทธิพล

ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างการทำแผนผังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ชี้ให้เห็นการเป็นตัวแทนกลุ่มโดยปรับแผนผังตามโครงสร้างการปกครองของเมืองขอนแก่น สังเกตว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจเป็นตัวแทนกลุ่มเพียงกลุ่มเดียว แต่อาจมีบทบาทหลายอย่างแม้จะสามารถกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายแต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการสร้างความสมดุลในเรื่องบทบาทต่างๆ

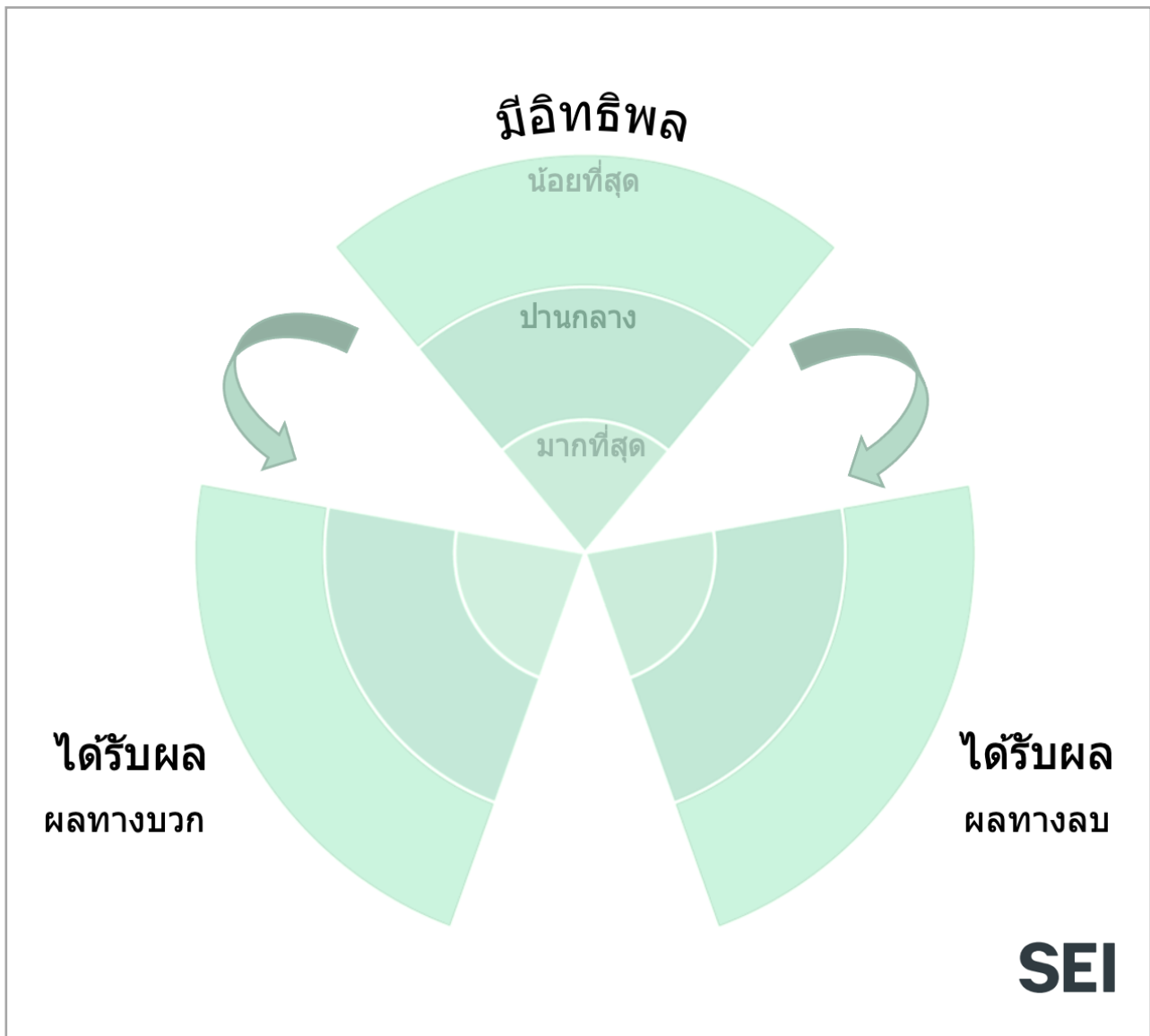
ตารางที่ 1 ตัวอย่างการทำแผนผังผู้มีส่วนได้เสียตามการเป็นตัวแทนกลุ่ม

กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย	ชื่อ ตำแหน่ง แลองค์กร	บทบาท						
		ผู้มีอำนาจตัดสินใจ	ผู้ดำเนินการ	ผู้ดำเนินการ	ผู้ให้ความรู้	นักการเงิน	ผู้ริเริ่ม	ผู้มีอำนาจควบคุมดูแล
กลุ่ม 1: เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐ	ราชการส่วนกลาง(หน่วยงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล) กระทรวงมหาดไทย การรถไฟ	X	X	□	□	X	□	□
	ราชการส่วนท้องถิ่น เทศบาล	□	X	X	□	X	□	□
กลุ่ม 2: ตัวแทนภาคการเมือง	นายกเทศมนตรี	□	X	□	□	□	□	□
	ผู้นำชุมชนที่มาจาก การเลือกตั้ง	□	□	X	X	□	X	□
กลุ่ม 3: ภาคประชาสังคม	เครือข่ายชุมชนแออัด เช่น เครือข่ายสลัมสี่ภาค	□	□	X	X	□	X	X
	เครือข่ายธุรกิจ เช่น ชมรมศรีจันทร์ (สมาคมเจ้าของร้านค้า) หอการค้าขอนแก่น	□	□	□	X	□	X	X
กลุ่ม 4: ภาคเอกชน	ธุรกิจระหว่างประเทศ เช่น แกร็บ	X	□	□	X	X	X	□
	บริษัทเอกชนในท้องถิ่น หรือภูมิภาค	□	□	□	X	X	X	□
กลุ่ม 5: วิจัย	หน่วยวิจัยสังกัดหน่วยงานของรัฐ	□	□	X	X	□	□	□
	นักวิจัย มหาวิทยาลัย	□	□	□	X	□	□	□

การทำแผนผังที่ส่องเน้นแสดงถึงอิทธิพลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แผนภาพหลากสี (Burgers & Farida, 2015) จะช่วยวิเคราะห์ได้ว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ก) มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะมากแค่ไหน (เช่นการตัดสินใจเรื่องโครงสร้างเรื่องพลวัตต่างๆ)และ ข)พวกเขาได้รับผลจากการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ(เช่นการกำกับควบคุมทรัพยากรและการเข้าถึงผลประโยชน์)มากแค่ไหน(รูปที่ 1).ผลลัพธ์จากวิธีการวิเคราะห์นี้จะช่วยให้เราประเมินได้ว่าแผนผังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้นับรวมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีอิทธิพลหรือได้รับผลมากที่สุดไว้ในแผนแล้วหรือยัง

แผนภาพแสดงให้เห็น 1) ผู้มีส่วนได้เสียที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ และแสดง 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

รูปที่ 1. แผนภาพหลากสี แหล่งอ้างอิง: Barquet et al. (รอดตีพิมพ์)

3. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ขั้นตอนที่สามในการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคือการประเมินระดับการมีส่วนร่วมหรือการเข้าร่วมที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มต้องมีหรือประสงค์ที่จะมี(รูปที่2)โดยขั้นนี้จะตอบคำถามต่อไปนี้:มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใดบ้างที่จำเป็นต้องเข้าร่วมในขั้นตอนต่างๆทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการมีส่วนร่วมมากแค่ไหนและในลักษณะใด? และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดและเมื่อใด

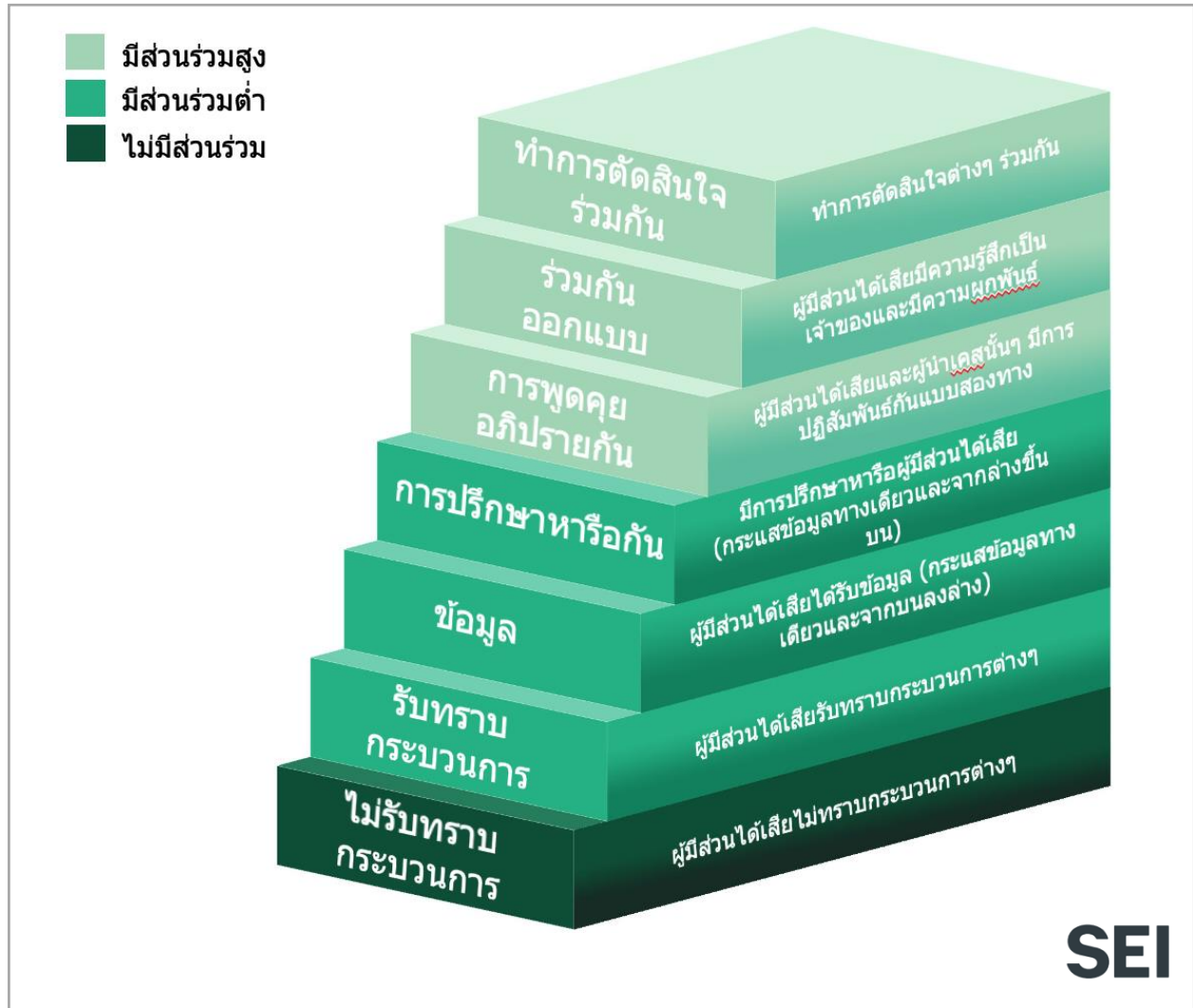
“

ส่วนใหญ่แล้วเขา[ภาครัฐ]ไม่ได้เชิญกลุ่มแม่เข้าประชุม[เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ] เราขณะที่ได้รับผลกระทบมีอยู่ครั้งหนึ่งเราพยายามเข้าประชุมแต่เขาไม่ให้เข้าในห้องประชุม เราก็ต่อว่าเขาและบอกว่ากลุ่มเราได้รับผลกระทบทำไมไม่ให้เราร่วมหารือ เขากลับไปเชิญแต่คนนอกพื้นที่ที่ไม่ได้รับผลกระทบแบบเรามาร่วม

-สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่ขอนแก่น

”

รูปที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วม (ปรับจากงานของ Basco-Carrera et al., 2017 หน้า 100)

เมื่อได้กำหนดและทำแผนผังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรวมทั้งกำหนดการมีส่วนร่วมที่ต้องการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มแล้วผู้มีส่วนได้เสียที่ได้รับผลกระทบจะช่วยปรับเปลี่ยนกระบวนการตัดสินใจต่างๆและคนเหล่านี้ก็จะกลายเป็น"ผู้ร่วมตัดสินใจ"ได้(รูปที่2)ด้วยเหตุนี้การออกแบบรูปแบบการมีส่วนร่วมต้องดำเนินการด้วยความระมัดระวัง เพื่อสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมที่สะดวกใจสำหรับผู้เข้าร่วมต่างๆ ทั้งนี้ควรเชิญกลุ่มที่ได้รับผลกระทบให้ได้ร่วมวิเคราะห์ผลกระทบด้านความเสมอภาคทางสังคมและออกแบบการพัฒนาใหม่ด้วยวิธีที่เสมอภาคมากขึ้น เนื้อหาส่วนต่อไปนี้จะนำเสนอแนวทางที่เป็นประโยชน์บางประการเพื่อช่วยผู้ดำเนินการในการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย

การวิเคราะห์ผลกระทบด้านความเท่าเทียมทางสังคมของโครงการ อัจฉริยะ

ส่วนนี้เสนอคำแนะนำในการวิเคราะห์ผลกระทบด้านความเท่าเทียมทางสังคมของโครงการอัจฉริยะในขั้นตอนหลัก2ขั้น ในขั้นแรกนั้นจะสรุปแนวทางการมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลที่จะช่วยให้เห็นผลกระทบทางสังคมของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ สำหรับขั้นที่สองจะให้เอกสารเป็นแนวทางเพื่อช่วยผู้ดำเนินการจัดการข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมาด้วยวิธีง่ายๆโดยการแสดงประเภทของผลกระทบในด้านต่างๆ ของโครงการเมืองอัจฉริยะ

แนวทางที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบด้าน ความเท่าเทียมทางสังคม

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นควรได้ข้อมูลจากกลุ่มต่างๆในเมืองเพื่อให้เกิดความแม่นยำในการวิเคราะห์ความต้องการที่หลากหลายและผลกระทบด้านความเท่าเทียมทางสังคมของประชากรกลุ่มต่างๆ ข้อควรพิจารณาหลักสามประการด้านล่างนี้จะช่วยจัดลำดับความสำคัญสำหรับการรวบรวมข้อมูล

การทำความเข้าใจบรรทัดฐานและการสร้างความไว้วางใจ

ขั้นตอนแรกในการสร้างกระบวนการรวบรวมข้อมูลแบบเน้นการมีส่วนร่วมคือ การหาวิธีที่เอื้อต่อการสร้างและการมีส่วนร่วมที่สำคัญๆ ได้ สิ่งสำคัญคือต้องพิจารณารรทัดฐานต่างๆ พฤติกรรมและพลวัตของกลุ่มประชากรต่างๆ เพื่อสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมที่จะทำให้กลุ่มคนต่างๆ รู้สึกสะดวกใจที่สุด (Escobar et al., 2017).การดำเนินการอาจจะเกี่ยวกับการเลือกคนที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยที่ผู้ให้ข้อมูลอาจรู้สึกสบายใจที่จะตอบคำถามจากคนที่พวกเขาคุ้นเคยมากกว่า หรือคนที่รู้ดีในเรื่องนั้นๆ หรือคนที่มีความเห็นอกเห็นใจต่อสถานการณ์ของพวกเขา (Vigil et al., 2020) เพราะฉะนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องคิดถึงอัตลักษณ์และความนึกคิดต่างๆของตนเองเกี่ยวกับชุมชนที่ตนเองกำลังพยายามเก็บรวบรวมข้อมูลเพราะสิ่งเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อพลวัตของอำนาจระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ นอกจากนี้อัตลักษณ์และจุดยืนของผู้เก็บรวบรวมข้อมูลก็ยังมีอิทธิพลต่อแนวทางการตั้งคำถามเมื่อตอนเก็บข้อมูลตลอดจนมีอิทธิพลต่อคำตอบจากผู้ให้ข้อมูล ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลต้องมีความยืดหยุ่นเพียงพอในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีข้อจำกัดต่างๆ(เช่นผู้ที่มีข้อจำกัดในการเคลื่อนไหว ผู้ที่ทำงานไม่เป็นเวลา แนนอน ผู้ที่ทำการดูแลบริบาลผู้อื่นฯ)สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความสะดวกใจและการให้ความเคารพต่อชุมชนต่างๆที่มีส่วนร่วมในกระบวนการซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ(เช่นการรวบรวมข้อมูลทางสถิติ)ช่วยให้เห็นภาพรวมแนวโน้มและช่วยจำแนกประเภทของข้อมูลในหัวข้อที่กำหนด(เช่นข้อมูลแยกเพศ)แต่จะใช้ระเบียบวิธีนี้เพียงอย่างเดียวก็ไม่ได้เพียงพอในการแสดงให้เห็นประสบการณ์และการรับรู้ของบุคคลและชุมชนของพวกเขา เพราะฉะนั้นระเบียบวิธีเชิงคุณภาพจึงมีบทบาทสำคัญในการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสังคมหลายแง่มุมและเป็นระเบียบวิธีที่ดีกว่าในการหาผลกระทบด้านความเท่าเทียมทางสังคมต่างๆ(WorldBank,2013หน้า12) วิธีการเก็บข้อมูลต่างๆเช่น การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจะให้ข้อมูลเชิงลึกยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นประสบการณ์ของแต่ละคนโดยถือเป็นสิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจ ความต้องการที่หลากหลายของชุมชนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการวิเคราะห์ผลกระทบด้านความเท่าเทียมทางสังคมของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

การสัมภาษณ์รายบุคคลเป็นวิธีการสำคัญในการเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ของผู้คนและสำคัญต่อความเข้าใจประเด็น และ/หรือปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยที่ผู้ให้ข้อมูลสามารถบอกความเห็นของพวกเขาเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะและแบ่งปันประสบการณ์หรือความเห็นว่าการพัฒนาบางอย่างอาจส่งผลกระทบต่อพวกเขาได้อย่างไรบ้าง

การสนทนากลุ่ม เป็นกลยุทธ์การเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งดำเนินการโดยการจัดกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลเป็นกลุ่มเล็กๆเพื่อให้คนในกลุ่มได้อภิปรายประเด็นใดประเด็นหนึ่งหรือมากกว่านั้น ปกติแล้วการสนทนากลุ่มสามารถใช้เพื่อหาหัวข้อใช้สำหรับการสัมภาษณ์รายบุคคลต่อไปแต่การสัมภาษณ์กลุ่มนี้ยังสามารถช่วยในการอภิปรายกันในเรื่องความทรงจำและประเด็นหรือข้อกังวลของชุมชนที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้มีประสบการณ์ก็ได้(Segnestam,2014)วิธีการนี้มีประโยชน์ในการเก็บรวบรวมประสบการณ์ของชุมชนหรือความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาของเมืองอัจฉริยะ นอกจากนี้ในการดำเนินการสนทนากลุ่มยอยนั้นสิ่งที่จะต้องคำนึงอย่างหนึ่งคือการจัดกลุ่มสนทนาแยกตามอัตลักษณ์ที่แตกต่างของผู้ให้ข้อมูลทั้งนี้จะเป็นการป้องกันการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะพูดมากกว่าคนอื่นๆในการอภิปรายหรือหลีกเลี่ยงการมีส่วนร่วมในการอภิปรายได้ ตัวอย่างเช่นการจัดกลุ่มผู้หญิงและผู้ชายเป็นกลุ่มสนทนาแยกตามเพศก็ช่วยให้ผู้เข้าสนทนาได้กล่าวถึงประสบการณ์ทางเพศในประเด็นใดประเด็นหนึ่งได้(ผู้หญิงบางคนอาจรู้สึกไม่สบายใจที่จะเสนอมุมมองหรือประสบการณ์บางอย่างของตนเองต่อหน้าผู้ชายฯลฯ)หลักการทั่วไปก็คือเราต้องไม่ให้คนที่มองว่าตนเองมีอำนาจมากหรือน้อยกว่าผู้อื่นได้อยู่กลุ่มเดียวกัน

ต้องเน้นเรื่องจริยธรรมให้มีความสำคัญสูงสุดในระหว่างขั้นตอนการออกแบบการวิจัยและช่วงดำเนินการวิจัย ข้อควรคำนึงถึงในเรื่องจริยธรรมที่สำคัญได้แก่ การรับทราบและให้ความยินยอม (กล่าวคือ ผู้เข้าร่วมการวิจัยรับทราบอย่างชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยรวมทั้งทราบว่าข้อมูลจะเข้าร่วมการวิจัย)ผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องทราบสิทธิในความเป็นส่วนตัวหรือความลับ ความเป็นธรรมต่างๆ(กล่าวคือจะต้องมีการคำนึงถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมวิจัยอย่างถี่ถ้วน)และนอกจากนี้ยังต้องรับทราบเรื่องการปกป้องข้อมูลด้วย

กลยุทธ์การสุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลมีความสำคัญในการกำหนดประเภทและขอบเขตของคำตอบที่จะได้รับ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนากลยุทธ์การสุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประสบการณ์ที่แตกต่างกันของกลุ่มต่างๆ(เช่นกลุ่มผู้ชายกลุ่มผู้หญิงและกลุ่มที่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่อิงความต่างชายหญิง)และกลุ่มย่อยภายในกลุ่มหลัก(เช่นผู้หญิง/ผู้ชายย้ายถิ่นฐานข้ามชาติและผู้หญิง/ผู้ชายที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มย้ายถิ่นฐานข้ามชาติ) (Vigil et al., 2020) วิธีการและกลยุทธ์การเก็บข้อมูลต่างๆ เช่นการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มต้องคำนึงถึงผู้คนที่มีความแตกต่างทางอัตลักษณ์นั้นคือการสุ่มตัวอย่างจะต้อง

17 สถาบันสิ่งแวดล้อมตอกโฮล์ม

รวมผู้ที่มีเพศภาวะ ชาติพันธุ์ต่างๆ กัน ผู้ที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมและอายุต่างกัน เป็นต้น การให้ความสำคัญการสุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมและหลากหลายจะช่วยให้แน่ใจได้ว่าผู้ที่มีจะถูกทำให้เป็นกลุ่มชาย ขอบหรือถูกมองข้ามในกระบวนการตัดสินใจจะได้แสดงความคิดเห็นของพวกเขาได้ซึ่งจะช่วยสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของประชากรกลุ่มต่างๆ ได้แม่นยำยิ่งขึ้น

ตารางที่ 2. ตัวอย่างแบบฝึกคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อให้ได้สัดส่วนของผู้ให้ข้อมูลตามอัตลักษณ์ทางสังคม³ ได้แก่ อายุ ความสามารถ อัตลักษณ์ทางเพศ ชาติพันธุ์

	ผู้ให้สัมภาษณ์จากกลุ่มผู้มีรายได้น้อย			ผู้ให้สัมภาษณ์จากกลุ่มผู้มีรายได้ปานกลาง			ผู้ให้สัมภาษณ์จากกลุ่มผู้มีรายได้สูง		
	ผู้สูงอายุ*	ผู้ใหญ่	วัยรุ่น	ผู้สูงอายุ	ผู้ใหญ่	วัยรุ่น	ผู้สูงอายุ	ผู้ใหญ่	วัยรุ่น
Women									
Men									
Other / non-binary									

*60 ปีขึ้นไป

**18-59 ปี

***<18 ปี

ตารางที่ 3 ตัวอย่างการฝึกหัดองค์ประกอบการสนทนากลุ่มที่มุ่งเน้นอัตลักษณ์อันหลากหลาย

	กลุ่มที่มีแต่ผู้ชาย	กลุ่มที่มีแต่ผู้หญิง	กลุ่มเพศอื่นๆ (เช่นผู้ที่มีอัตลักษณ์ข้ามเพศ)
กลุ่มชนชั้น (เช่น กลุ่มผู้มีรายได้น้อย กลาง สูง)	4*คน	4 คน	4 คน
กลุ่มชาติพันธุ์ (เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย และกลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มหลัก)	4 คน	4 คน	4 คน
กลุ่มอายุ (เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่ วัยรุ่น)	4 คน	4 คน	4 คน
กลุ่มผู้พิการ (เช่น บุคคลที่มีความพิการทางร่างกายหรือพิการทางจิตใจ)	4 คน	4 คน	4 คน

*จำนวนต่างๆกำหนดโดยคร่าวๆและสมาชิกในกลุ่มยังสามารถรวมกลุ่มคนรากหญ้าที่เป็นตัวแทนหรือเป็นผู้สนับสนุนกลุ่มประชากรนี้ได้

ภาคผนวก 1: แบบวิเคราะห์ผลกระทบด้านความเท่าเทียมทางสังคมของโครงการอัจฉริยะ

เนื้อหาส่วนนี้ใช้เป็นแบบฟอร์มหรือแนวคำถามเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยด้วยวิธีสนทนากลุ่มหรือสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 1

ตารางด้านล่างนี้แสดงรายการการพัฒนาเมืองอัจฉริยะทั้งหมดในคอลัมน์ที่สอง คุณสามารถพิมพ์แบบฟอร์มนี้ในกระดาษขนาด เอ 3 และใช้กระดาษโพสต์อิทแปะเพิ่มข้อมูลแต่ละช่องได้

ขั้นตอนที่ 2

ใช้ระเบียบวิธีที่ได้อธิบายข้างต้นเพื่อพิจารณาว่ากิจกรรมการพัฒนาเมืองอัจฉริยะแต่ละครั้งเป็นประโยชน์ต่อผู้คนจากกลุ่มต่างๆ ในเมืองหรือไม่ ให้คำนึงถึงอุปสรรคหรือผลลัพธ์ด้านลบที่จะเกิดกับกลุ่มต่างๆ หรือไม่ มีคำถามที่จะแนะนำให้ใช้เป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่มในภาคผนวก 2

ขั้นตอนที่ 3

ทำการปรึกษาหารือกับผู้มีส่วนได้เสียเพื่อคิดใหม่และออกแบบการพัฒนาใหม่ๆ เพื่อทำแผนที่คำนึงถึงทุกกลุ่มคนมากขึ้นหรือสร้างกลไกแก้ไขผลกระทบทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์

คิดพิจารณาแต่ละคอลัมน์โดยละเอียดในแง่ของการสร้าง **ผลประโยชน์** ให้แต่ละกลุ่มคน ซึ่งอาจเป็นการสร้างโอกาสในการจ้างงาน การเข้าใช้โครงสร้างพื้นฐาน การควบคุมกำกับโครงสร้างพื้นฐานที่สร้างขึ้น ความเปราะบางต่อการได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนา และการมีตัวแทนร่วมในหน่วยงานที่ทำการวางแผนและในตำแหน่งที่มีอำนาจ (ดูภาคผนวก 2)

พิจารณาว่าจะมี **อุปสรรค**ใดหรือไม่ที่อาจเกิดกับกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ในแง่ของการสร้างการจ้างงาน การเข้าใช้ประโยชน์จากการพัฒนา การควบคุมกำกับโครงสร้างพื้นฐานที่สร้างขึ้น ความเปราะบางต่อการได้รับผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนา และดูว่ามีตัวแทนกลุ่มในระดับการวางแผน ลองคิดว่า คุณจะทำการพัฒนาได้โดยคำนึงถึงกลุ่มต่างๆ อย่างไร

พิจารณาวิธีที่คุณจะสามารถ **ออกแบบการพัฒนาใหม่** เพื่อคำนึงถึงกลุ่มคนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงมากกว่าหนึ่งกลุ่ม (เช่น ทำอย่างไรให้ ผู้หญิงที่มีรายได้น้อยและเป็นคนพิการเข้าถึงบริการขนส่งสาธารณะได้)

ตารางที่ 4. สร้างการพัฒนาและประสบการณ์จากกลุ่มผู้ใช้ต่างๆ ตัวอย่างการพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่ได้มาจากแผนปฏิบัติการเมืองอัจฉริยะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN Smart Cities Network, 2018)

โครงการพัฒนาเมืองอัจฉริยะด้านต่างๆ	ใส่รายการรายละเอียดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะของคุณ (มีตัวอย่างบางส่วนด้านล่าง)	คนที่มีภูมิหลังต่างกันจะรู้สึกอย่างไรกับการพัฒนานี้					
		เพศภาวะและเพศสภาพ	กลุ่มชนชั้น	กลุ่มอายุ	กลุ่มชาติพันธุ์	กลุ่มผู้พิการ	กลุ่มอื่นๆ
พื้นที่สาธารณะ	การพัฒนาเชิงพื้นที่ การสร้างทางเดินเท้า						
การขนส่ง	การจัดการ การจราจร การจัดการ บริการขนส่ง สาธารณะแบบใหม่						
ความปลอดภัย	เซ็นเซอร์ สำหรับคนเดินข้ามถนน						
สาธารณสุข	คลังข้อมูลสาธารณสุข						
ขยะของเสีย							
พลังงาน							
น้ำ							
การท่องเที่ยว							
การมีส่วนร่วมของชุมชน							
การแก้ปัญหาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ / การปรับเปลี่ยนข้อมูลไปเป็นดิจิทัล							
การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ							
บริการสาธารณะอื่นๆ							
การจัดการทรัพยากรอื่นๆ							

ภาคผนวก 2: คำถามแนะนำสำหรับการทำแผนเมืองอัจฉริยะที่เน้นการมีส่วนร่วม

คำถามเหล่านี้ปรับมาจากแนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคมที่ออกแบบโดย Cities Alliance (2020) และกลุ่ม World Bank (2013) โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทของเมืองอัจฉริยะ รายการคำถามนี้เป็นคำถามแนะนำเบื้องต้น และคำถามอาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ที่จะใช้ในการวิเคราะห์ความเท่าเทียมทางเพศและความเท่าเทียมทางสังคมในทุกบริบทของเมืองได้ ในส่วนนี้แม้ว่าจะมีการแสดงความแตกต่างสำหรับ "ชายและหญิง" อยู่บ้างแล้ว แต่ท่านก็ยังสามารถที่จะเปลี่ยนคำถามตามแบบฝึกการทำแผนผังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามความเหมาะสมได้

1. การดำรงชีพ (หมายถึง การทำมาหากิน)

อาจมีความแตกต่างในเรื่องผลกระทบของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะต่อการจ้างงานสำหรับกลุ่มคนต่างๆ (ขึ้นอยู่กับเพศชนชั้นเชื้อชาติอายุความพิการ) เนื่องจากพวกเขามีตำแหน่งงานที่ต่างกันมากในตลาดแรงงาน

- ในภาคส่วนที่มีการพัฒนานั้น อัตราส่วนของผู้ชายหรือผู้หญิงที่ได้รับการจ้างงานมีความไม่สมดุลหรือไม่ (เช่น ภาคส่วนการขนส่ง ICT และภาคส่วนการก่อสร้างมีผู้ชายเสียโดยมาก)?
- ในภาคส่วนที่มีการปรับเปลี่ยนแล้ว ผู้หญิงและผู้ชายมีทักษะเดียวกันหรือไม่?
- ผู้ชายและ/หรือผู้หญิงถูกจำกัดการใช้ประโยชน์จากการพัฒนา อันเนื่องมาจากลักษณะการทำงานบางอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ เช่น ข้อจำกัดที่เกิดจากหน้าที่ความรับผิดชอบในครัวเรือน (เช่น บทบาทการดูแลบ้าน) การขาดการเข้าถึงทรัพยากร มีบทบาทจำกัดในการตัดสินใจ หรืออื่นๆ?
- การพัฒนามีผลกระทบต่อคุณภาพของงานสำหรับผู้ชายและผู้หญิงหรือไม่ (เช่น ช่องว่างเรื่องรายได้ การเข้าถึงประกันสังคม)?
- หากการพัฒนาส่งผลให้คนตกงานแล้ว มันจะมีผลกระทบต่อผู้ชายและผู้หญิงที่ทำงานอย่างไร?
- การพัฒนาจะช่วยแก้ปัญหาการสูญเสียงานสำหรับผู้ทำงานในรูปแบบการให้บริการแบบดั้งเดิมหรือแบบทางเลือกหรือไม่ (เช่น ผู้ให้บริการขนส่งนอกระบบ เช่น คนขับรถสองแถว ที่ได้รับผลกระทบจากการผลักดันให้มีรูปแบบอีคอมเมิร์ซรวมศูนย์)?

2. การเข้าถึง (ความสามารถในการเข้าใช้และได้ประโยชน์จากทรัพยากร)

กลุ่มคนที่แตกต่างกัน (ตามเพศ กลุ่มชนชั้น เชื้อชาติ อายุ ความทุพพลภาพ) มีระดับการเข้าถึงสินค้าและบริการที่แตกต่างกัน และการพัฒนาเมืองอัจฉริยะอาจไม่สามารถเข้าถึงทุกคนได้อย่างเท่าเทียมกัน การเปลี่ยนแปลงค่าบริการสาธารณะในเมืองอาจส่งผลกระทบต่อกลุ่มคนที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบทบาทของสองกลุ่มคือผู้ผลิตหรือผู้บริโภคในด้านต่างๆ ของโครงการเมืองอัจฉริยะ

- คนกลุ่มใดคือคนส่วนใหญ่ที่ใช้บริการซึ่งเกิดจากการพัฒนา (เช่น ผู้ชายและผู้หญิงจากกลุ่มรายได้บางกลุ่ม)
 - การพัฒนาได้ก่อให้เกิดพื้นที่ที่คนจากทุกกลุ่มรู้สึกปลอดภัยและรู้สึกว่าเข้าถึงได้หรือไม่ ถ้าไม่อุปสรรคคืออะไร
 - หากมีการกำหนดหรือยกเลิกค่าธรรมเนียมสำหรับผู้ให้บริการบางอย่าง การกำหนดหรือยกเลิกค่าธรรมเนียมคาดว่าจะกีดกันหรือส่งเสริมคนบางกลุ่มในการใช้บริการ เหล่านี้หรือไม่ การดำเนินการเช่นนี้จะส่งผลต่อความไม่เท่าเทียมทางเพศหรือ ความไม่เท่าเทียมทางสังคมอื่นๆ หรือไม่ (เช่น การให้เอกชนเป็นผู้จัดหน้าใช้ทำให้ผู้หญิงต้องเดินเป็นระยะทางไกลๆ เพื่อไปตักน้ำจากแหล่งน้ำสาธารณะ)?
 - การพัฒนาจะทำให้การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติของผู้ชายและผู้หญิงเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ หากเป็นเช่นนั้นการเปลี่ยนแปลงนี้จะส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเพศอย่างไร
 - ตัวอย่างเช่น กลุ่มหนึ่งจะมีสิทธิ์เข้าถึงมากกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งจะนำไปสู่ความไม่สมดุลของอำนาจในการควบคุมทรัพยากรและ / หรือการมีอำนาจเหนือกว่าในพื้นที่บางพื้นที่หรือไม่?
 - คนบางกลุ่มในสังคมและภายในครัวเรือน (เช่น สมาชิกชายและหญิงในครัวเรือน) มีรูปแบบการบริโภคที่แตกต่างกันอันเนื่องมาจากการมีลำดับความสำคัญ ความต้องการ และการมีสิ่งที่ทดแทนได้ หรือไม่?
 - ยกตัวอย่างเช่น ผู้หญิงมีส่วนของภาระงานบ้านที่ไม่สมดุล โดยอาจเป็นเพราะผู้หญิงมีความต้องการและได้ลำดับความสำคัญที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นในการเข้าถึงทรัพยากร (เช่น ความต้องการแหล่งน้ำที่ดีเพื่อให้ทำงานบ้านได้)
 - การเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าหรือบริการมีผลกระทบต่อสมาชิกในครัวเรือน นอกเหนือจากหัวหน้าครัวเรือนหรือไม่ (เช่น เมื่อมองไปไกลกว่าเรื่องที่มีกีดกันว่าหัวหน้าครัวเรือนคือผู้ชาย และคำนึงถึงสมาชิกคนอื่นๆ ที่เป็นผู้หญิง เด็ก ผู้สูงอายุ ด้วย) โดยดูผลกระทบในแง่ของการใช้เวลา งานบ้าน และการเข้าถึงสาธารณสุขและการศึกษา และอื่นๆ?
 - แทนที่จะมองว่าครัวเรือนเป็นหน่วยเดียว ให้พิจารณาว่าพลวัตภายในครัวเรือนนั้นมีอิทธิพลต่อการเข้าถึงสินค้าและบริการอย่างไร (เช่น การย้ายครัวเรือนที่ยากจนจากในเมืองไปอยู่นอกเมืองอาจทำให้ค่าเดินทางในระดับครัวเรือนสูงขึ้น และผู้หญิงมีส่วนร่วมในการทำงานลดลงเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน (Coelho et al., 2012))
- 3. การควบคุม(ไม่ใช่แค่การเข้าถึงแต่เป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรอย่างไรด้วย)**
- การปรับเปลี่ยนช่วยหรือขัดขวางการเข้าถึง การใช้ ความเป็นเจ้าของ และการควบคุมทรัพย์สินของคนบางกลุ่มหรือไม่ (เช่น การขับไล่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดนอกระบบหรือการไล่ผู้ขายอาหารริมทางออกจากที่ขายเพื่อฟื้นฟูปรับปรุงและก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์เอกชน เช่น ห้างสรรพสินค้าและร้านอาหาร)?

- แผนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะส่งเสริมสิทธิในที่ดินและการดำรงชีวิตของคนจนในเมืองหรือไม่? การปรับเปลี่ยนจะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการสะสมความมั่งคั่งของกลุ่มบางกลุ่มหรือไม่?
- การบังคับควบคุมสินทรัพย์สาธารณะขัดขวางให้คนบางกลุ่มไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาหรือไม่?
- การพัฒนาได้ทั้งคนที่มีทักษะและความสามารถแบบเดิมๆ ว่างหลังหรือไม่?
- การพัฒนาส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคมและเครือข่ายของกลุ่มที่เปราะบางหรือไม่?
- ข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้จะคุกคามความปลอดภัยของข้อมูลของคนบางกลุ่มหรือไม่ (เช่น การใช้ระบบการจดจำใบหน้าเพื่อพัฒนา 'ความปลอดภัย' ก็สามารถนำไปสู่ความปลอดภัยสาธารณะที่ต่างกันของแต่ละเพศได้) ?

4. สิ่งแวดล้อม

- การพัฒนาทำให้เกิดมลพิษกระจุกในพื้นที่บางแห่งในเมืองหรือไม่? มลพิษนี้ส่งผลกระทบต่อคนงานหรือผู้อยู่อาศัยบางกลุ่มมากกว่ากลุ่มอื่นๆ หรือไม่?
- การพัฒนา (เช่น การสร้างพื้นที่สาธารณะสีเขียว การพัฒนาระบบราง ฯลฯ) นำไปสู่การปรับพื้นที่ให้กลายเป็นแหล่งเศรษฐกิจหรือการถูกบังคับให้ย้ายออกของครัวเรือนที่มีรายได้น้อยหรือไม่?
- การพัฒนาบางอย่าง (เช่น การพัฒนาสวนสาธารณะ) กระจุกตัวอยู่ในพื้นที่บางเขตของเมืองจนทำให้ประชากรบางกลุ่มเข้าถึงพื้นที่นั้นได้น้อยลงหรือไม่?
- คนงานที่จ้างโดยโครงการพัฒนานี้ได้รับการคุ้มครองป้องกันสุขภาพเพียงพอและมีประกันสังคมหรือไม่ (เช่น พนักงานเก็บขยะหรือคนงานจราจร)?
- วัสดุที่ใช้สำหรับติดตั้งระบบอัจฉริยะนั้นมาจากแหล่งที่ยั่งยืนและมีจริยธรรมในกระบวนการผลิตหรือไม่?
- คนกลุ่มต่างๆ สามารถเข้าถึงงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่ได้สร้างขึ้นหรือไม่ ยกตัวอย่างเช่น มีคนที่ถูกบังคับให้ออกจากงานเพราะว่ามี 'การปรับเปลี่ยนไปสู่ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม' หรือไม่?
- มีการกระจายผลด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไม่เท่าเทียมกันในเมืองหรือไม่ (เช่น ที่ตั้งของเตาเผาขยะและอุตสาหกรรมรีไซเคิลอาจก่อให้เกิดมลพิษต่อพื้นที่ที่คนเก็บขยะมีรายได้น้อยคนอาศัยอยู่ได้ (WIEGO, 2021)?)

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนและการวางแผน

- มีตัวแทนคนกลุ่มต่างๆ (แยกตามเพศ กลุ่มชนชั้น เชื้อชาติ อายุ และความทุพพลภาพ) ในกระบวนการวางแผนหรือไม่?
- คนกลุ่มต่าง ๆ มีตัวแทนในหน่วยงานที่ทำการวางแผนหรืออยู่ในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือไม่? ใดให้ความสำคัญต่อความเห็นของพวกเขาอย่างเพียงพอหรือไม่?

- กลุ่มคนและองค์กรภาคประชาสังคมระดับรากหญ้ามีตัวแทนในหน่วยงานที่ทำการวางแผนหรือในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือไม่?
- คนกลุ่มต่าง ๆ มีเวลาทำงานอาสาและกิจกรรมทางการเมืองหรือไม่ จะทำอย่างไรให้พวกเขาทำอย่างนี้เพื่อให้เขามีส่วนร่วมได้?
- คนกลุ่มต่าง ๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับแผนและความคืบหน้าของเมืองอัจฉริยะได้หรือไม่ อะไรบ้างที่อาจเป็นอุปสรรคให้พวกเขาเข้าถึงไม่ได้?
- รูปแบบที่ได้เลือกไว้สำหรับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน (เช่น รูปแบบดิจิทัล) เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของบางกลุ่ม เช่น ผู้หญิง ผู้พิการ และผู้สูงอายุหรือไม่
- การพัฒนาที่ได้กำหนดไว้แล้วนั้นได้ครอบคลุมสะท้อนแนวความคิดของประชากรในเมืองทุกกลุ่มได้อย่างเพียงพอหรือไม่?
- มีกลไกในการเก็บรวบรวมข้อเสนอแนะจากคนทุกกลุ่มหลังจากดำเนินการการพัฒนาหรือไม่?
- ได้เก็บรวบรวมข้อมูลแยกเพศและผลลัพธ์และผลกระทบที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดขึ้นโดยมีผลให้ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางสังคมรุนแรงขึ้น หรือไม่?

เอกสารอ้างอิง

- ASEAN Smart Cities Network, 2018. Smart City Action Plans, (as of 8 July, 2018).
<https://asean.org/storage/2019/02/ASCN-Consolidated-SCAPs.pdf>
- Bangkok Post, 2020. Fast Forward to Thailand 4.0. Bangkok Post.
<https://www.bangkokpost.com/business/1881410/fast-forward-to-thailand-4-0>
- Barquet, K., Segnestam, L., Dickin, S., forthcoming. A social innovation approach to Nature-Based Solutions, SEI project report. Stockholm Environment Institute, Stockholm.
- Basco-Carrera, L., Warren, A., van Beek, E., Jonoski, A., Giardino, A., 2017. Collaborative modelling or participatory modelling? A framework for water resources management. *Environmental Modelling & Software* 91, 95–110.
<https://doi.org/10.1016/j.envsoft.2017.01.014>
- BCNEUJ, 2021. 10 Drivers of Urban Injustice [WWW Document]. Youtube. URL
<https://www.youtube.com/playlist?list=PLsdD1wa0cvVUIT-OQRbW6JXuS3Vr-xr-f>
(accessed 6.16.21).
- Benjamin, S., 2000. Governance, economic settings and poverty in Bangalore. *Environment and Urbanization* 12, 35–56. <https://doi.org/10.1177/095624780001200104>
- Burgers, P., Farida, A., 2015. Community Management for Agro-reforestation Under a Voluntary Carbon Market Scheme in West Sumatra, in: Namirembe, S., Leimona, B., van Noordwijk, M., Minang, P. (Eds.), *Co-Investment in Ecosystem Services: Global Lessons from Payment and Incentive Schemes*. World Agroforestry Centre.
- Butsch, C., Kumar, S., Wagner, P.D., Kroll, M., Kantakumar, L.N., Bharucha, E., Schneider, K., Kraas, F., 2017. Growing “Smart”? Urbanization processes in the Pune urban agglomeration. *Sustainability (Switzerland)* 9, 1–21. <https://doi.org/10.3390/su9122335>
- Cardullo, P., Di Feliciano, C., Kitchin, R., 2019. *The right to the smart city*. Emerald Group Publishing.
- Cities Alliance, 2020. Gender mainstreaming in projects handou.
- Coelho, K., Venkat, T., Chandrika, R., 2012. The spatial reproduction of urban poverty: Labour and livelihoods in a slum resettlement colony. *Economic and Political Weekly* 53–63.
- Colding, J., Colding, M., Barthel, S., 2018. The smart city model: A new panacea for urban sustainability or unmanageable complexity? *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science* 239980831876316.
<https://doi.org/10.1177/2399808318763164>
- Escobar, M., Forni, L., Ghosh, E., Davis, M., 2017. *Guidance Materials for Mainstreaming Gender Perspectives into Model-based Policy Analysis*. Stockholm Environment Institute, Davis, CA.
- Freeman, R.E., 2010. *Strategic management: a stakeholder approach*, Reissue. ed. Cambridge University Press, Cambridge New York Melbourne Madrid Cape Town Singapore.
- Halpern, O., LeCavalier, J., Calvillo, N., Pietsch, W., 2013. Test-Bed Urbanism. *Public Culture* 25, 272–306. <https://doi.org/10.1215/08992363-2020602>
- Hill, C., Thuy, P.T.N., Storey, J., Vongphosy, S., 2017. Lessons learnt from gender impact assessments of hydropower projects in Laos and Vietnam. *Gender & Development* 25, 455–470. <https://doi.org/10.1080/13552074.2017.1379777>

- Hollands, R.G., 2015. Critical interventions into the corporate smart city. *CAMRES* 8, 61–77. <https://doi.org/10.1093/cjres/rsu011>
- Idiculla, M., Madhav, R., 2021. The “Right to the City” and Emerging Indian Jurisprudence: Implications for Informal Livelihoods, *Law & Informality Insights* No 3. WIEGO.
- Kaika, M., 2017. “Don’t call me Resilient Again!” The New Urban Agenda as Immunology or what happens when communities refuse to be vaccinated with “smart cities” and indicators. *Environment and Urbanization* 29. <https://doi.org/10.1177/0956247816684763>
- Kitchin, R., 2015. Making sense of smart cities: addressing present shortcomings. *Cambridge journal of regions, economy and society* 8, 131–136.
- Lee, J.Y., Woods, O., Kong, L., 2020. Towards more inclusive smart cities: Reconciling the divergent realities of data and discourse at the margins. *Geography Compass* 14. <https://doi.org/10.1111/gec3.12504>
- Lefebvre, H., Kofman, E., Lebas, E., 1996. *Writings on cities*. Blackwell Oxford.
- McKinsey Global Institute, 2018. *Smart Cities: Digital solutions for a more livable future*.
- Mosannenzadeh, F., Vettorato, D., 2014. Defining smart city. A conceptual framework based on keyword analysis. *Tema. Journal of Land Use, Mobility and Environment*.
- Purcell, M., 2002. Excavating Lefebvre: The right to the city and its urban politics of the inhabitant. *GeoJournal* 58, 99–108.
- Srivastava, S., 2010. Fragmentary pleasures: masculinity, urban spaces, and commodity politics in Delhi: Fragmentary pleasures. *Journal of the Royal Anthropological Institute* 16, 835–852. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9655.2010.01656.x>
- Vigil, S., Pross, C., Resurrección, B., 2020. *Critical Gender Analysis Guidance Note*. SUMERNET, Bangkok.
- Watson, V., 2015. The allure of ‘smart city’ rhetoric: India and Africa. *Dialogues in Human Geography* 5, 36–39. <https://doi.org/10.1177/2043820614565868>
- Weible, C.M., 2006. An Advocacy Coalition Framework Approach to Stakeholder Analysis: Understanding the Political Context of California Marine Protected Area Policy. *Journal of Public Administration Research and Theory* 17, 95–117. <https://doi.org/10.1093/jopart/muj015>
- WIEGO, 2021. *Threats to waste picker livelihoods*.
- Willis, K.S., 2019. Whose Right to the Smart City?, in: Cardullo, P., Di Felicianantonio, C., Kitchin, R. (Eds.), *The Right to the Smart City*. Emerald Publishing Limited, pp. 27–41. <https://doi.org/10.1108/978-1-78769-139-120191002>
- World Bank, 2013. *Integrating gender into poverty and social impact analysis*. The World Bank, Washington DC.